

Redaktør: E. Dithmer-Vanberg. Medarb.: Mgr. Dr. Karl Kjelstrup, dominikanerpater A. Lutz, Sigrid Undset, Lars Eskeland.

«St. Olav» utkommer en gang ukentlig. Abonnement både for inn- og utland tegnes på alle postkontorer eller direkte, skriftlig i ekspedisjonen, Akersveien 5. Abonnementspris kr. 2.50 pr. kvartal forskuddsvis betalt, for utlandet tillegg av vedk. lands avisporto. Opsigelser må være eksp. i hende senest 14 dager før hvert kvartalskifte. Annonser må være innsendt innen søndag aften, manuskript innen fredag aften. «St. Olav»s telefoner: Redaksjon og ekspedisjon: 23743. Redaktøren privat 30487. — «St. Olav»s ekspedisjon og forlag, Akersveien 5, I, er åpen mandag, tirsdag og fredag 9.30—3. Torsdag 9.30—7. Lørdag 9.30—1. Onsdag lukket. Utbetalinger kun tirsdag kl. 1—2.

INNHold: Den utro husholder. — Universalismens teologiske grunnlag. — Moderne socialpolitikk. — Katolsk liv i Belgia. — Misjonsvirke i polarregionene. — Elinor Flynn. — Hvor lorder bor. — Hvordan jeg ønsker St. Olav. — Pastor Karl Hermsen †. — Elisabeth Nylund †.

Den utro husholder.

8. søndag efter pinse.

Evangeliet om den utro husholder er kan hende en av de aller mest livsnære lignelser i hele den hellige skrift idet det jo behandler noe så aktuelt som vårt forhold til *penger*. For såvidt danner det et sidestykke til lignelsen om den hårde tjener som fikk *sin* gjeld eftergitt men ikke vilde eftergi sin medtjener *hans* — allikevel er det stor forskjell ti «Herren roste den utro husholder», mens den «onde og hårde tjener» fikk sin straff.

Nu sier det imidlertid sig selv at den utro husholder ikke fikk ros fordi han var utro — det må ligge dypere motiver bak. Men her som alltid er det jo Kristi mening at vi skal *betrakte* hans ord — som Maria «bevege» dem i våre hjerter og ikke bare absorbere dem med vår intelligens eller ha kjennskap til dem som til ethvert annet kunnskapsstoff. Kristi ord skal *erkjennes* — de skal optas som åndelig næring, som næring for vår ånd og derfra gå ut som impulser for vårt følelsesliv og våre handlinger. Når vi altså nu betrakter denne søndags evangelium slår det oss med en gang, at tyngdepunktet ligger i ordet: «skaff dere venner med den urettferdige mammon så de skal ta imot dere i de evige boliger når de går bort herfra».

Altså: Kristus sier *ikke* at vi skal *kjøre* oss venner uansett deres kvalitet, bare de er tilfells. Han sier uttrykkelig at det er de mennesker vi skal søke, som har forhold til det evige liv, til Guds rike — de, som kan ta imot oss «i de evige boliger». Og fra bergprekenen vet vi hvem disse er — hvem det er som saligheten venter. Det er de fattige, sultne, sørgende og forfulgte — med andre ord: alle våre

medmennesker som lider materiell, fysisk eller psykisk nød.

Antagelig er det dette den utro husholder har gjort og som har fått noen velvillige og sikkert i egne øiner rettferdige og rettenkende sjeler til å gå hen til hans herre og «klage på husholderen at han ødte bort godset». Disse rettferdige og i første rekke selvrettferdige sjeler er verd en hel betraktning for sig selv, ti det er en av djevelens fineste måter å friste mennesker til fall på når han forsøker å få oss til å føle oss som kalte til å være rettens håndhevere på jorden, og derfor i sannhetens — det vi tror er sannheten! — hellige navn vanhelliger *kjærligheten* som dog er *Kristi* lovs «første og største bud». Vi skal imidlertid i dag overlate dem til sig selv og vende tilbake til husholderen: vilde vi anklage ham fordi vi også kun vilde se på hans ytre handlinger, ikke på hele hans innstilling og slett ikke på takknemligheten hos alle dem hvis gjeld han nedskrev? Utfallet viser jo at han har visst noe om sin Herres godhet som de andre ikke har visst. Og tillike har han altså hatt *tro* nok til å gjøre over for andre det samme som han ønsket Herren vilde gjøre mot ham selv. Resultatet gjorde ikke hans tro til skamme — og det er *dette* resultat som får oss til å forstå at det under hans tilsynelatende forkastelige handlinger må ligge noe rosverdig, som Herren kan se men ikke de fariseiske anklagere. De så kun den rent ytre gjerning og fordømte den — vi husker ordene i dagens epistel: «men dersom dere dreper kjøttets gjerninger ved ånden, da skal dere leve.» Det var det husholderen også gjorde —

famlende, usikkert, ufullkomment — men han viste sig *ikke* «ond og hård. Han gikk *ikke* løs på sine skyldnere for å få sin egen gjeld dekket — og mens det altså kan finnes mange menneskelige grunner til å dømme og fordømme ham stryker Herren dem alle ut.

Men om vi nu forsøkte å tilegne oss dette Herren vår Guds syn og ikke var så villige til å anklage våre medmennesker eller til å kritisere dem — enn ikke når det gjelder deres forhold til penger? En gang blir det jo også *vår* tur til å avlegge regnskap for en høiere domstol enn den den jordiske målestokk anlegger. Kan vi da stå frem som «arvinger, det vil si Guds arvinger og Kristi medarbeidere»? og tar noen imot oss i de evige boliger —?

Så la oss be med søndagens

Kirkebønn:

Vi ber dig, Herre, gi oss nådig alltid sinnelag til å tenke og gjøre det som er rett for at vi, som ikke kan være til uten dig, må få kraft til å leve efter din vilje.

Stillebønn:

Vi ber dig, Herre, motta de gaver som vi bringer dig av din egen gavmildhet for at disse hellige mysterier ved din nådes virkende kraft må helliggjøre oss i vår jordiske livsvandel og føre oss til de evige gleder.

Sluttningsbønn:

Herre, la det himmelske mysterium være oss til fornying både på sjel og legem for at vi må merke frukten av det offer vi feirer.

Universalismens teologiske grunnlag.

I almindelighet betraktes middelalderen som universalismens blomstringstid. Det var vel en tid som rummet mange motsetningsforhold, en kampens tid, en brytningstid, som også satte spor i den kristne verden — selv innenfor Kirken kom det ofte til religionsfiendtlige uroligheter og i videnskapen stod ofte mening hårdt mot mening — men allikevel bandt universalismens idé dypest sett selv det splittede sammen i en livsanskuelse, hvis fasthet og bærekraft stod sin prøve gjennom alle påkjenninger.

Universalisme er som bekjent betegnelse for den åndsretning, den livsholdning, som vet at det bak alle de brokete foreteelser i tilværelsen finnes en enhet og som tvers gjennom alt søker denne enhet som en høiere generalnevner for alt det splittede og urolige. I og med denne søken skapes det fasthet og harmoni over livet, og hele denne mentalitet er

navnlig til gagn for samfundslivet i det store og hele tatt.

Dette blir innlysende, når man foretar en sammenligning mellom universalismen og de senere tiders individualisme og kollektivismen. Helt i renkultur treffer man vel sjelden disse -ismer, idet individualismen ifølge sin idé kun godtar eksistensen av et selvoptatt enkeltvesen, som er ute av stand til å slutte sig til noe samfund og leve innenfor dets rammer — mens kollektivismen betrakter menneskelheten som en samlet masse, hvor den enkelte ikke har lov til å ha noe privatliv i tanke, ord eller handlinger. Begge retninger må selvfølgelig alltid i praksis være meget moderert, men allikevel er og blir de villfarelser, overfor hvilke universalismen stiller sin idé: menneskene er hver for sig et fritt «jeg» med eget livsmål, men de er innbyrdes likeberettigede og likeverdige. Alle må vi derfor leve under en felles morallov som tar hensyn til alles beste — og fritt må derfor menneskene søke samfund ut fra sin pliktfølelse og sin ansvarsbevissthet.

Fra de mindre samfund: ekteskap og familie går veien til de større: kommune og stat, og alle disse samfund må derfor være unddradd subjektiv vilkårlighet idet de må leves under en fast og ubrytelig etisk norm. Universalismen blir derfor også bærer av orden og ro — den søker å hevde menneskelheten som en enhet, samlet under felles morallov men forgrenet i raser, sprog, folk og stater, som alle innenfor helhetens ramme kan og skal føre sitt eget liv. Ekte universalisme er derfor på samme tid mangfoldighet og enhet.

Det som gjorde middelalderen til universalismens gullalder er altså at dens hele åndsliv var gjennomsyret av lengslen efter *enheten* i alle livsforhold og arbeidet på å opnå den. Derfor var dens bærende prinsipp at Kirke og stat *sammen* skulde lede menneskelheten frem mot dens høie bestemmelse. Hverken før eller siden har denne idé vært så klart utformet og dominerende. Vel kjente oldtiden, og kjenner de nyere tider frem til våre dager, til enhetstanker og enhetsstreben, men de manglet og mangler sans for denne enhets reelle basis: *troen*. Middelalderens universalisme var ikke fullkommen, men sammenlignet med antikkens romerrike, hvis enhet bygget på despotismens ytre maktbud, og de nyere tiders splittethet er den dog den beste åndsretning verden har kjent. Og selv de mange kamper i tiden var kun et utslag av samme enhets idé: pave og stat vilde begge overta en kompromisfri ledelse av kristenheten, likesom de kirke- og prestefiendtlige uroligheter hadde sin opprinnelse i folkets krav om enhet av *liv* og *lære*. I videnskapen gikk all forsken ut på å skape en enhet av *viten* og *tro* — dette har i øvrig alltid vært skolastikkens eneste mål.

Og universalismen hadde dype røtter. I sin friske erindring om det hellige romerske rike, som hadde omfattet største delen av den den gang kjente verden, kunde de germanske folk ikke tenke sig Kirke og stat uten i nær tilknytning til hverandre. Alle motsetningsforholdene til den hedenske og muhammedanske verden fremmet samhöringsfølelsen —

korstogene var jo et utslag av denne. Men universalismens dypeste grunnlag var dog av ren teologisk art.

Det er nemlig selvsagt at læren om Gud som all tings opprinnelse og mål må i sin konsekvens føre til universalisme som livsanskuelse og retningslinje. Særlig fruktbar er Gudstanken for samfundslivet, ti som skapt i Guds billed har alle mennesker ut fra sitt innerste vesen samme verd og samme rett og er under samme lov. Og denne lov gjelder for alt — for samfunnsøkonomi og videnskap, for kunst og moral, for det offentlige som for det private liv, da Gud har makten og alle jordiske makthavere er ansvarlig overfor ham og skal tjene ham, uansett hvor stort eller lite deres maktområde er.

Ut fra middelalderens lære om Guds to virkefelter må universalismen forståes. Disse to virkefelter er *naturen* og *nåden*, idet menneskenaturen ved nåden løftes op over sig selv og inn i Guds rike, i det overnaturlige og guddommelige liv. Nåden er altså ikke en undertrykken av det naturlig gode, men dets ophøielse og avklaring. Denne lære danner grunnlaget for den middelalderske tvehet: Kirke og rike, konge og prest, men det er en tvehet som ikke skaper forvirring og uorden, fordi den ene part fullkommen-gjør den andre og det derfor er det intimeste samarbeid mellom dem. Likeledes danner læren om den menneskevordne Guds sønn en vesentlig del av universalismens grunnlag, ti i Kristus er det skapte og uskapt ublandet til stede og hans tilværen er all tilværelses høyeste enhet. Han er yppersteprest, lærer og konge — på forløsningens grunn tilhører hele menneskeheten ham og han er hovedet på det mystiske legem hvorav alle forløste er lemmer. Pave og keiser har makt og verdighet fra ham og i ham. Kun troen på Gudmennesket kan bevege menneskene til helstøpt offer og hengivelse — selv et nok så stort menneske vilde om det *kun* var menneske i beste fall bare opnå beundring og ærefrykt. Kun Gudmennesket har kraft til å foredle menneskeheten og anspore den til å arbeide på den mest fullkomne utvikling av alle åndens og hjertets gaver gjennom foredling av naturanleggene ved pliktfølelse og ansvarsbevissthet. Derfor kunde den romersk-katolske knistenhet, som holdt fast ved Kristi guddommelighet, bli den bærende kraft da vesterlandene skulde gjenreises etter folkevandringens sammenbrudd, hvad arianismen ikke formådde, fordi den kun anerkjente Kristus som menneske.

Og på dette guddommelige grunnlag — på teologiens lære om Gud og Kristus hvilte altså middelalderens universalisme som i pavedømmet så det organ hvorigjennem orden og enhet skulde bevares og hevdes.

*

Selvsagt kunde det for middelalderens menneskehet kun være tale om én Kirke som alle folk på alle steder og til alle tider tilhørte. Men den er ikke innskrenket til bare å omfatte knistenheten på jorden — den strekker sig også inn i den andre verden og danner et stort felles samfund med de salige i himlen og de lidende i skjærsilden. Større og skjønnere

kan ingen enhetstanke være — og den gir som før sagt plass for alt det mangfoldige, for raser, sprog og folkeslag. Ikke som Islam med sverd skal Kirken utbres — ikke som krigere skal dens sendebud komme, men de skal appellere med sin lære til forstand og følelse. Kun således respekteres friheten — den enkeltes personlige frihet som hele folkets og nasjonenes særpreg, selvstendighet og særpreg bevares. Gjennem Kirken blev den skjønneste universalisme en realitet — ingen vil vel benekte pavedømmets innsats i middelalderen i så måte. Idet Kristus innstiftet Kirken blev det skapt en enhetens institusjon og paven satt som dens anerkjente bærer og hevder.

Selvfølgelig hadde middelalderens universalisme som alt menneskeverk i praksis sine feil og svakheter og den bukket under i tidens fylde. Kampene mellom keiser og pave svekket begge parter — keiserdømmet forsvant og tillike pavedømmets verdslige maktstilling. Troens enhet blev også brutt — Kirken spaltet i sekter og middelalderens universalisme fikk derved et grunnstøt. Engang var kongeprester og fyrstebiskoper nødvendige, men stat og folk er blitt mer myndige efter Kirkens århundrelange opdragelse, det er derfor ikke mer Kirkens oppgave å skulde være formidler av den *verdslige* kultur. Overgangstiden var vanskelig og gikk ikke av uten kamp, men denne måtte til for å sikre stat og Kirke på de forskjellige virkefelter. Like så uheldig nemlig som en skarp adskillelse mellom stat og Kirke er, like så uheldig virker en unaturlig sammenblanding av de respektive opgaver i vår tid.

Det *evige*, det *gode* i universalismen må også tjene til ledestjerne for oss i vårt arbeide på å få et menneskehetens samfund — nasjonalt og internasjonalt — på *sannhetens* grunnlag, ti kun i sannheten er friheten. «Ikke teologer men teologi skal føre menneskeheten fremad og opad i dens jordiske forhold,» sier pater dr. Joh. Kleinhappe, S. J., professor ved universitetet i Innsbruck. Teologiens sannheter må bli det åndelige grunnlag for alt liv nu som de var det før: *Gud*, naturens forklarelse gjennom nåden — Kristus, enheten av natur og nåde som menneskesønnen og Gudssønnen — Kirken som bærer av selve enhetens prinsipp på dens høyeste trin under ledelse av Kristi stedfortreder på jorden.

Moderne socialpolitikk.

I slutten av juni måned fant den 25. internasjonale arbeidskongress sted i Genève og gav mange interessante innblikk i nutidens arbeidsproblemer rundt om i de forskjellige land. Selvfølgelig er man klar over at de rent praktiske resultater ikke kan bli så store — det er for mange vanskeligheter forbundet med gjennomføringen av de resolusjoner som vedtas. Forholdene er så forskjellige innenfor de enkelte land at internasjonale fellesbeslutninger har såre liten slagkraft — men allikevel har disse kongresser sin store betydning ved de foredrag og diskusjoner

de gir plass for. Således var diskusjonen om en forkortet arbeidstid meget instruktiv skjønt den løp helt ut i sandet

Særlig interessant er det innblikk man fikk i Tysklands og Sovjetrusslands endrede innstilling i de senere år. Nasjonalsocialismens utvikling har skapt en helt ny sosialpolitisk basis, og den nuværende tyske arbeidslov har kun navnet felles med den forrige. Det er et helt nytt arbeidsprinsipp som nu er satt i høisetet — et arbeidsbegrep som hviler på absolutt lydighet mot føreren og samfundets beste. Hensynet til samfundets fellesinteresse skal gå foran hensynet til egen fordel — teorien er som man vil forstå i den skjønneste orden, men det vil sikkert ta sin tid å oparbeide den tilsvarende mentalitet, særlig når man har berøvd menneskene *kristendommens* etiske impulser. Det fremheves ganske visst at den nuværende arbeidslovgivning råder bot på all den direkte og indirekte skade, som skyldes dels tidligere tiders kaotiske forhold på arbeidsmarkedet, dels de marxistiske villfarelser — men allikevel er det ikke så lang tid siden at en ledende personlighet innenfor riksarbeidsministeriet etterlyste en lettelse i dens paragraffer så det blev mer plass for det private initiativ.

Til dette kan man spørre: er menneskenes natur blitt så foredlet nu i Tyskland at man kan vente at det private initiativ vil tre støttende til uten å ha den minste utsikt til noen som helst personlig fordel? Den nazistiske arbeidslov ligger på et høit idealistisk nivå, men det appellerer til den kristne mentalitet som samtidig stemples som mindreverdig. Hvorledes dette problem skal løses er ikke godt å si nu — fremtiden vil vise det.

I Sovjetrussland er det i øvrig også skjedd en forandring, idet arbeiderne fra dette års begynnelse er blitt utstyrt med en arbeidsbok som har mindre å gjøre med en bedring i arbeidernes økonomiske kår som med en skjærpet arbeidsdisiplin. Den representerer en administrativ forholdsregel for gjennem et sterkt materiell påtrykk å sikre sig at arbeiderne forblir på sine arbeidssteder og ikke flytter bort når de er misfornøyd med arbeidsvilkårene. Det er nesten livegenskapet om igjen — kan hende praktisk under de nuværende forhold. Men hvor har den lovsungne frihet tatt veien?

Katolsk liv i Belgia.

Det katolske bondeforbund i Belgia holdt nylig sin generalforsamling i Bryssel hvor 1200 delegerte fra de forskjellige lokalforeninger tok del. I årsberetningen blev følgende tall nevnt:

Ved slutten av 1938 talte bondeforbundet 110 271 medlemmer — alle overhodet for en familie og fordelt på 1254 foreninger. April 1938 organiserte det en valfart til Roma som samlet 500 deltagere. Generalsekretariatet utgir 11 tidsskrifter, har utsendt 4900 brosjyrer og arrangert 6391 foredrag og ved juletid en studieuke, hvortil det møtte delegerte fra 700

foreninger. Forbundet understøtter 468 utdannelsesskoler og organiserer landbruksøkonomiske-, husholdningsøkonomiske- og gartnerikursus.

Ungdomsavdelingen har 15791 medlemmer, alle bondesønner, fordelt i 536 lokalforeninger. I årets første studieuke tok 450 medlemmer del.

Bøndenes kvinneforbund teller 97373 medlemmer i 971 foreninger. Det har avholdt 4268 foredrag og 16 konkurranser. Dets ungdomsavdeling har 23581 medlemmer i 637 foreninger.

I «Cité Chrétienne» behandler kanonikus Vienjean den religiøse tilstand i Belgia. Han skriver bl. a.: «I provinsene Luxemburg og Namur er kristendommen sterkest — i Luxemburg finnes det således mange menigheter, hvor over 90 % har opfylt sin påskeplikt. Liège og Hainaut er de provinser hvor laisismen har gjort sterkest fremgang. Av de 520000 katolikker i Liège er de 300000 praktiserende — i de mindre byer utgjør de ca. 70 %, i de større industri-centrer kan tallet synke helt ned til 25 %. Den mest religiøse del av befolkningen er bønderne, den minste industriarbeiderne. Mange unge arbeidere holder op å praktisere umiddelbart efter den første kommunion og minst halvdelen av dem forsømmer søndagsplikten. Ikke fordi de har mistet sin tro eller ophører med å be, men fordi de ikke bryr sig om religiøst samfundsliv. Kun 5 % av voksne fabrikkarbeidere praktiserer — blandt landarbeiderne er prosenten langt høiere.

Efter verdenskrigen er tallet på protestantene steget og de utfolder en intens virksomhet, men de er ennå forholdsvis få. Spiritismen og teosofien gir ikke mer noe livstegn fra sig, men fritenkerbevegelsen har inntatt en meget krigersk holdning i løpet av dette år.»

Misjonsvirke i polarregionene.

I det armerikanske tidsskrift «Light» finner vi et interessant intervju med Friedel Lang, yngste sønn av den avdøde Kristusfremstiller i Oberammengau Anton Lang. Han er tyve år gammel og er pilot hos den kjente «flyvende misjonær» i polegnene, pater Paul Schulte, O. M. I.

Friedel Lang forteller bl. a.: «En misjonær i Pelly Bay levde i tre år kun av fisk og vet De hvorledes han holdt varmen?»

«Med tran —?» spør intervjueren i den mening at misjonæren hadde bygd sig en primitiv oljeovn.

«Nei, han drakk selolje! Det var forferdelig som det stank — man kunde kjenne det i miles avstand. Og det var i en temperatur av ofte 50° under null.»

Derpå fortalte Lang om de mange ensomme misjonærer som pater Schulte besøker en gang årlig på sine «barmhjertighetsreiser» for å bringe dem næringsmidler, medikamenter og som den største velgjerning: brever og nyheter fra den øvrige verden.

Friedels Lang flyvedyktighet blev engang satt på en hård prøve, da han skulde flyve pater Schulte fra Moonsee til Fort Albany, en reise på ca. 200 mil. Han foretok flyvingen ved hjelp av et kompass og et ur. En tykk tåke forsinket starten og man drøftet en opsettelse, men da det var noe rett presserende det gjaldt gikk man allikevel på vingene. I over en time måtte Lang flyve i blinde mens han stadig forsøkte å komme over tåkehavet, men først etter en stigning på 200 meter lykkedes det for ham.

Det er og blir alltid en farefull sak å fly i polregionene, særlig i en maskin som «St. Lucas», som allerede har gjort tjeneste i mange år og opprinnelig ikke er konstruert med henblikk på å tilbakelegge lengre strekninger uten mellemlandinger med tankpåfylling. Dessuten går de fleste flyvninger over egnene omkring den magnetiske pol, som befinner sig på halvøya Boothia, og man må derfor benytte sig av et Gyro-kompass, som holdes i bevegelse av luftstrømningene. «St. Lucas» har kun en helt sikker aksjonsradius på snau 400 mil og ved motvind innskrenkes den meget. Blir man tvungen til å nødlande kan den lille senders batteri bare levere strøm i en halv time.

Pater Schulte har fått et annet fly, men denne maskin må han ikke bruke i det kanadiske polardistrikt. «Den kanadiske regjering vil nemlig ikke registrere det fordi det er brukt og derfor må vi forsøke å få et annet,» sier Lang. «Vi må sende denne maskin til et annet misjonsområde, hvor vi kan bruke den — den er nemlig registrert i U.S.A.»

Mens den tapre misjonær, som i tre år hadde levet av fisk og varmet sig av selolje, gjorde sig til gode med de av pater Schulte medbragte konserver, fullførte den «flyvende misjonær» en dristig redningsdåd, idet han fløi til Arctic Bay, på hvis misjonsstasjon pater Cochand lå dødssyk. Pater Schulte hadde fått det å vite gjennom et radiobudskap, opfanget av Hudson Bay kompaniet, og redningsforsøket blev meget dramatisk. Det dreiet sig om en flyvetur på i alt 2200 mil og «St. Lucas» kan som sagt i grunnen kun greie 400. Pater Schulte måtte altså ha store mengder brenselstoff med og startet derfor alene mens Friedel Lang stod tilbake på den frosne jord og så på at den «flyvende misjonær» forsvant i skyene.

Mens han nu ventet på stasjonen kom en dag en eskimo og spurte om en prest på stedet vilde følge ham til hans hjemsted Ogoki, 300 mil inn i landet langs den ville og farlige Albany-flod. I tre år hadde ingen prester vært der og det var barn å døpe og ektevielser å foreta.

En kano blev lastet med næringsmidler og medisin og pater Dechine, O.M.I., Friedel Lang og to eskimoer begav sig på vei. Reisen gikk meget langsomt — de måtte kjempe mot strømmen og etter 4 dagers forløp så de ennu intet til Ogoki. Lang måtte da snu da pater Schulte hver dag kunde ventes tilbake og flyet da måtte overhales. Mens pater Dechine fortsatte med den ene eskimo begynte Lang hjemreisen med den andre. Ingen av dem kunde tale den andres sprog og i syv dager var de underveis — de siste dager uten mat og i tilgift bærende på den tunge utenbordsmotor til båten som var gått i stykker og som skulde bringes tilbake.

Lang avsluttet sin beretning med å uttale sin beundring for det liv i savn, kulde og ensomhet, som polarregionens misjonærer fører.

*

Til dette kan føies en beretning som den over hele verden under navnet «gletsjer-presten» kjente jesuittpater *Bernhard R. Hubbard* har skrevet om sine opplevelser hos eskimoene.

I flere år har han virket på øyene i Beringsstredet — lange tider ad gangen helt alene og som han skriver: «De iakttagelser jeg har gjort avviker meget fra alt man hører fra Hollywood og av sensasjonsskribenter, men er allikevel ytterst forbausende. I alle de år jeg tilbragte hos eskimoene foregikk der intet mord, ingen skilsmisse, intet tyveri og intet slagsmål med dødelig utgang. Tross den lange vandring de hvert år foretok til fjelleiren Nome opstod der ingen social konflikt. Utøi finnes ikke fordi deres hytter er så rene innvendig at man nesten kan spise på gulvet. En fastboende læge eller sykepleierske finnes ikke på øyene og høvdingene som velges fritt på grunn av sine personlige egenskaper er samtidig læge, tannlæge og jordmor. I de 35 år han har regjert har han hjulpet til ved ca. 1200 barns fødsel og ikke hatt et eneste uhell. Fødselskontroll er selvfølgelig ukjent for eskimoene og de forakter barnløse hvite kvinner. Takket være den kanadiske jesuittpater *Bellarmino Lafortunes* opofrende misjonsvirke er de alle gode katolikker — i 38 år har han levet sammen med sin kjære menighet uten noen gang å ha forlatt Alaska.»

*

Mellem Amerika og Sibiria ligger de to Diomedeo-øyer, og grensen mellom de to verdensdeler går slik at den ene tilhører Amerika, den annen Russland. Men siden det blev kommunistisk styre i det siste land er mange eskimoer flyktet over Ishavet til Alaska.

Alaska-misjonæren pater *Thomas Cunningham*, S. J. har gjort slemme erfaringer med Sovjetnaboene. En sibirisk flyktning bragte ham en dag en Sovjet «katekismus», som alle sibiriske barn måtte lære utenad. Den var laget helt etter en katolsk katekismus men ordet *Gud* var overalt erstattet med ordet «Lenin». F. eks.: «Hvem har skapt verden?» Svar: «Lenin.» Pater Cunningham overlot den katolske presse katekismen til offentliggjørelse hvilket var ytterst pinlig for Sovjetregjeringen. En dag var han på jakt med eskimoer på den amerikanske Diomedeo-øy og ved et plutselig vindstøt blev kanoen kastet op på den russiske øy's kyst. Pater Cunningham gikk i land uten sin ledsager og blev øieblikkelig arrestert av en Sovjetfunksjonær på grunn av ulovlig landing på russisk jord. Han blev opfordret til å gå om bord i et fly og skulde transporteres til Sibiria. Bestyrtet over denne uventede mottagelse på en øy med hvis beboere han alltid hadde levd i beste forståelse tenkte pater Cunningham kun på å vinne tid. Han forlangte å se arrestordren og tilbragte lang tid med å studere den. Så gjorde han forskjellige innvendinger idet han hevdet at dette var et internasjonalt anliggende og krevet både Roosevelts og Stalins underskrifter. Sovjetmannen visste ikke hvad han skulde si til dette og blev oprådd, og imidlertid hadde pater Cunninghams langsomt tenkende eskimoledsager endelig forstått

at det måtte være noe galt på ferde, hadde sammenkalt noen av sine kamerater og rykket pateren til undsetning. Øiensynlig var russeren glad over å få et påskudd til å slippe fra denne innviklede sak og lot Cunningham gå — i virkeligheten hadde jo denne heller ikke forbrudd sig da det er internasjonal lov at alle, som er i havsnød kan lande på den første og beste kyst. Men også slike ting kan en misjonær i polaregnene komme ut for!

Elinor Flynn.

Skuespillerinne og tertiar.

For en tid siden døde den kjente amerikanske skuespillerinne Elinor Flynn i New York ved en automobil-ulykke. Den verden som morer sig kjente henne som den populære stjerne i teater, film og radio og gav henne navnet «Goldy Russel». Under dette navn hadde hun suksess med sin kunst som fikk rosende kritikk i de amerikanske aviser. Elinor Flynn var en berømt skuespillerinne som samtidig var elsket som menneske, som kristent menneske. De som lærte henne nærmere å kjenne har uttalt sig om henne på en måte som har større verdi enn all rosende kritikk av hennes kunst. Man visste at hun mitt i en verden av vantro og fordervelse levet den kristnes liv og tjente Gud i stor ydmyghet og nøiaktig pliktutførelse. Hun var neppe mere enn toogtyve år da hun døde, men hennes liv var preget av noe høit som kun hennes beste venner kjente til. Elinor var nemlig tertiar. Under sin drakt bar hun den tredje ordens snor og skapular og var det gladeste Fransiskusbarn. Hun hadde et jevnt godt humør — men var også på sett og vis en meget alvorlig natur, selv om en overfladisk sett ikke la merke til det. På en tur sammen med moren en gang var hun som vanlig glad og munter. Og så med ett blev hun så stille og talte ikke mere. Moren spurte henne om noe, men hun svarte bare: «Et øieblikk mor, for jeg ber mine timebønner.» Hun kjente sin tredje ordens regel og etterlevet dens liv i bønn. Hver morgen var hun til messen og den hellige kommunion. En av hennes kvinnelige kolleger ved teatret spurte hvorfor hun så stadig og ofte søkte til kirken og morgenmessen. Og dertil svarte hun dette: «Har du en god venn som du ikke kan se så ofte føler du dig vel ensom, ikke sandt? Vel, vår kjære Herre Gud, Jesus Kristus er min beste venn. Besøker jeg ham ikke både titt og ofte så føler jeg mig så alene. Derfor går jeg i messen, til kirken — for å holde kontakten med Ham.» Således levet hun i samfund med Gud.

Men i hennes miljø var det nu ikke så endetil å leve som en god kristen. Og allikevel blev hun, i likhet med fabrikkpiken Margaretha Sindlar, et eksempel for alle.

Fullkommenheten er ikke bunnet til bestemte omgivelser, kall eller embeder, men er knyttet til vår medvirken med Guds nåde. Mgr. Fulton J. Sheen skrev disse skjønne minne- og trøsteord til hennes mor: «Hun var en de fineste mest kultiverte katol-

ske piker jeg har kjent og møtt — en virkelig from pike.» En kjent New Yorker-forfatter skriver: «De store blade taler om hennes død som et stort tap for den verden som finner adspredelse i kunsten. Men vi savner henne som den eksemplariske tertiar som oiet motet til å leve edelt og godt. Nei, det var ikke bare hennes store kunst, hennes ytre talenter, som falt mest i øinene, det var først og fremst hennes fromme liv, hennes renhet, som tvang alle til å beundre henne. Den verden, som beundret og berømmet hennes kunst og skjønne utryksmidler, kunde ikke dra henne vekk fra den evige skjønnhet, Gud, som hun elsket over alt timelig. Derfor elsker vi henne og vi er glade for dette barn av kirken og den hl. Fransiskus.»

br. Frans.

Hvor lorder bor.

Av Peter Schindler.

Der er bølgende åser, så langt øiet rekker, og store jorder, grønne og saftige, og grupper av store trær, enslige eker, mektig kuplet bøk, små skoger og ruiner av abbedier med søiler og brudte buer.

På sin høide, lagt i terrasser med rhododendron og roser, ligger herresetet, fjernt fra alfarvei. Parken, et helt landskap, en landsdel for sig, er gjærdet av sin tett begrodde granittmur, og der er kronet gitter og portnerbolig, hvor man kjører inn i den pompøse allé. Bygningen med sine fløier og tårn er påbegynt i Tudor-gotikk og fortsatt i Jacobinsk, Georgiansk og Victoriansk stil, men ensartetheten i fløiene dekkes av eføi og klematis.

Den rummer hall med rustninger og jakttrofeer, herlig svungen eketres trapp, gallerier med mørke ahner, saler med malerier (man har ennå ikke solgt sin Rembrandt og sin Turner til U.S.A.), den rummer bibliotek med lærdere forfedres tallrike folianter i svinelær og ens egne innbundne årganger av «London Illustrated News», «Punch» og «Geographical Magazine», den har sin spisesal til over et hundre gjester, den har sine private gemakker og sine gjesteværelser av ukjent antall. Tjenerskapet har sin egen fløi, og i de hvelvede kjellere samler flasker støv, som de eketres fat med ens utskårne våben-skjold samler årstall; ens fedre la til den nyere ende, hvad de drakk av den eldre, man selv må nøies med å supplere kjelleren, som man supplerer biblioteket: med lettere årganger.

*

Man er jarl, marki eller hertug og heter *FitzWilliam*, *Derby*, *Berkeley*, *Yarborough* eller *Clinton* ..... og man fikk sin jord av Henrik VIII, da han befalte å nedbryte abbediet og gav bort godset, og i tillegg fikk man høie embeder i stat og kirke; således blev en av ens ahner, hvis bror var førsteminister, midt i det 18. årh. gjort til biskop, et embede, som på 40 år innbragte ham 1½ million £ og tillot en å plassere 30 slektninger i slike stillinger, at en sønn så sent som i 1855 hadde 350 000 £ op av sitt embede ..... der er gått meget med av formuen, men ikke mere enn at en hertug, da den stor Empireutstilling truet med økonomisk sam-

menbrudd, kunde gjøre den patriotiske gestus å signere en check på 1 million £ som garanti og således redde landets ære .....

Lord FitzWilliam er jorddrott i en betydning man slett ikke kjenner mere på fastlandet; han eier 100—200 farm med 3—4 landsbyer og disses boliger for 2—300 innbyggere, mest håndverkere, han ansetter og avskjelder fritt farmer-familiene, han besetter sognekallene med prester efter sitt tykke, og han er hele godsets underrettsdommer og politimyndighet — intet under da, at han holder tjenerskap i livré og med pudderparykker. Der hører 3000 akres skog og endeløse moors, hede og mose til slottet — det er jakt-distriktet, og der må ikke være hegn på det, for de vilde genere parforcerittet. I gamle dager var skogen et aktiv; eken kunde selges til skibsbygning og bødkerarbeide, men nu er skibene av jern og fatene av stål, treet kan ikke selges og der skal dog betales skatt av arealet; følgelig lar man eken utdø og planter furu, som er efterspurt av den billige møbelfabrikasjon.

Godset som engang var en enorm inntektskilde, er nu en klamp om foten. Farmerne har landbrukskrise og kan ikke betale renter; på den årlige middag for alle bøndene må lorden meddele, at han har nedsatt beløpet med 30—50 pct., et offer som koster ham selv 5000 £ — hellere enn å se farmerne, hvis forfedre har tjent hans forfedre, gå fra gården .....

Det er the agent, som er lordens høire hånd og mellom-ledd overfor farmerne; han er en slags direktør med kontorhold og medhjelpere; han fører tilsyn med at jorden er veldyrket, han avsetter og ansetter, sørger for reparasjoner av farmene, innkasserer renter og betaler skatter, sørger for veier, fører regnskap og forhandler med det store advokatfirma og med Godsets bankier inne i London.

Der er ansat 8 å 10 arbeidere pr. farm, så godset teller 1 å 2000 innbyggere. Krisen har nedsatt dyrkernes antall til kun 5 pr. farm, og det går ut over driften. De bor i lordens cottages, som de betaler med 2 shillings ukentlig, mens lorden betaler vedlikeholdelsen. Dessuten krever godset 10—20 jaktbetjenter, 20—30 skogforvaltere, noen entreprenører med et halvt hundre murere og tømrere, fra 10 til 40 gartnere, efter park og haves størrelse, samt noen vektere og brandmenn.

Godset hviler i sig selv; det bygger med granitt fra eget stenbrudd, mursten fra eget teglverk, tre fra egne skoger; det forsyner sig selv med kjøtt, egg, melk og grønnsaker, har eget vann- og gassverk, eget vaskeri og sagbruk.

*

Det lyder alt sammen svært strålende, men nutidens skattepolitikk — bestemt av oprustning og av den sociale nød — bevirker, at godset er et passiv, som kun kan holdes oppe, hvis man har mine- og fabrikkaksjer, hus i London å leie ut eller har penger på renter i fjerne koloniforetager.

Hvorfor oprettholder man det da?

Først og fremst fordi det er ens fedres jord og skal bli ens eldste sønns — de yngre sønner, som ikke kan «arve tittelen» (medmindre stamherren dør) — går inn i politikk, regjering, militær eller kolonistyre.

Og videre, fordi en nedleggelse av godset vil gjøre

dets et eller to tusen innbyggere brødløse, og man har og føler et ansvar for dem.

Endelig, fordi man føler det som en æressak; godset er tegnet på ens posisjon, som fruens juveler er barometret for City-mannens konto.

Man gir mig noen tall. La godset i beste fall årlig innbringe 10 000 £; så tar skatt, husholdning og reparasjoner så meget, at det blir 3 å 500 £ tilbake, d.v.s. 5 pct. i beste fall.

Det er herregården som sluker så meget av det skatten ikke tar. The Mansion, dens husholdning og det store gjesteri krever en normal stab av tyende på: 1 butler, 4 tjenere, 1 oldfrue, 1 chefkokk, 6 piker, 3 kjøkkenmedhjelpere, 2 jomfruer, 1 altnuligmann, 4 piker i vaskeriet, 2 elektrikere og mekanikere, 1 «Valet», 1 å 2 kammerpiker til fru, 2 piker i husholdningens meieri og 2 sveitsere = 30 personer.

Man oppstiller et regnskap:

Personalets lønn	1 500 £
Skatt på eiendommen	1 000 »
Haven	700 »
Mat til personalet	1 000 »
Lys og varme	200 »
Biler	300 »
Privatforbruk i familien	1 000 »
Innkommstskatt	5 700 »
	<hr/>
	11 400 £

Var inntekten 10 000 £, må deficit altså hentes hos ens bankier og tas av de rentebærende papirer, eller der må selges fra av jord og skog, eller man må nedrive det så hårdt beskattede slott eller leie det ut til kostskole og selv bo i en cottage på dets grunn — hvis man da ikke foretrekker å la hus og landbruk forfalle.

Av formuen må enn videre avholdes hele gjesteriet, lønnen til ens sekretær, barnas dyre kostskoler og opphold i Oxford eller Cambridge, tilskuddet til unge sønner i militæret, diplomatiet, som ikke kan gifte sig på begynningsgasjen; av samme kapital må medgiften tas og leien av ens London-bolig, som (med tjenerskap og chauffør) er nødvendig i sesongen, såfremt man da vil, at ens døtre skal «debutere» ved hoffet, og man selv vil innta den en tilkommende stilling i Society; kapitalen må også betale ens dyre klubber og ens hobby, hvad enten det nu er golf, Derby-stall eller å samle smaragder, malerier, vaser fra Ming-dynastiet eller bare orkidéer eller frimerker — likesom ladys opphold (og innkjøp!) i London, ens selskapielig sett obligatoriske reiser: Rivieraen om våren, midtsommers Schweiz og vinteropholdet på hotell Shepherd i Cairo .....

Her er altså grunnen til, at verdens dyreste hoteller står tomme, og «sesongen» ikke mere er så hellig som kirkeåret — og til, at de summer som «subskriberes til charity», blir mindre — samt til at villaen ved Cap Antibes og lystjakten er til salgs. Man kan ikke supplere den hårdt angrepne vinkjeller, man kan ikke kjøpe malerier og sølv, lady må gi avkall på juveler og pelsverk, sønnen kan ikke oprette hunder, og pengematadorer har kjøpt ens veddeløpsstall; tyendet må begrenses, så slottet vanrøktet; man kan ikke ha så mange gjester, så man lukker hele floier og lar får gresse på plenene og leier tennis- og golfbaner ut til villaeiernes klubb; jakten blir ikke lenger sport, men

rent ut sagt næringsvei, og man leier laksefiskeriet ut til amerikanere .....

Og så sukker man og ser tilbake på «de gode gamle tider» i salig kong Edwards muntre dager, da en hertugs hustru kun hadde ett problem: å sortere og fordele de gjester, man ustanselig innbød til week-end.

En uke var det hele 497 personer, og beregnet man deres innhugg i fatebur og vinkjeller til minst 1 £ pro persona, stod de to dager en i 500 £ = 10 000 kr. — før krigen! Gladest var tyendet, som skuffet tips inn i hele små formuer, og som fikk pustet av London ut gjennom gjestenes medbragte tjenere og kammerjomfruer. Hertugen lot ekstratog transportere sin gjester, holdt orkester til dem, stillet biler, hester, jaktvåben og sportsplasser til deres rådighet og lot hele slottet pryde fra sitt orkidé-drivhus, hvis midtgang var så bred, at et firspann kunde kjøre gjennom det, hvis glasstak hevet sig i den halve høide av St. Pauls Cathedral i London, hvis varmerørs lengde var 7 miles, hvis kullforbruk var 300 tonn årlig .....

Og det var kun en av godsets floreale herligheter; rosenterrassen hadde han i sine dager kostet 30 000 £ på; hans bad var av sølv, hans franske kokk stod ham i 250 £ årlig, hele husholdningen i 9 000 £ og alene vinduenes pussing i 150 £ om året .....

Dette high life for the upper ten er nu en saga, og der er kun få, som beklager dets forsvinnen.

Vel var mange jorddrotter herlige herrer for deres folk, men mange var ødslinger, og mange var halvgale og forfalt til latterligheter og eksentrisiteter; en gikk omkring i filler og moret sig, når turistene gav ham en almisse; en annen levet alltid i sitt hundestutteri; en tredje gravet underjordiske ganger under hele slottet; en led av forfølgelsevanvid, holdt detektiver og arrangerte hele kriminalromaner; en lady gjemte mat i sengen og åt sig i hjel; en annen blev gjerrig og sultet i hjel; noen falt til drikk eller umoralitet, og om visse slektsnavn stod der en idelig em av skandale.

De som holdt sig best var tyendet. Butleren Brown og oldfruen, miss Tibsy, stod for deres fløi, som lord og lady for deres, og stilen var ikke mindre streng, man hatet *bad form* og parvener.

Når der var servert for herskapet, samledes man i tjenerskapets dagligstue, nød et glass sherry, butleren gav oldfruen armen, og man prosseserte inn i tjenerskapets spisesal, anbragte sig efter rang og spiste, hvad herskapet spiste, og med samme ceremonie. Man kritiserte herskapets gjester ved kaffen, men lord og lady selv var Tabu, og deres sorger og gleder gikk en på sjelen nær. Ingen tjener eller pike blev regnet med og fikk ikke stemme i laget før de hadde vært der i 10 år; de giftet sig sammen og nedsatte sig i godsets cottages for å se sine barn gå inn i tjenesten .....

Og nu drives det med kokke-stue-enepike og koner, men tjener-chauffør-fyrbøter og arbeidere, og der holdes paying guests på week-end og om sommeren, og tips er ikke mere hvad de pleide å være: sikre og store stener til eget hus med rosenheng over bindingsverket på de gamle dager og noe i banken å tære på, når man tok avskjed — «noget», som var sikkert på en klekkelig forøkelse i herskapets testamente .....

Hvem andre enn de direkte interesserte beklager, at denne verden langsomt smuldrer — at man leser om

privat og diskret salg av arvesølv, Chippendale-møbler, malerier, ja selv pelsverk .....

Kun to klasser: de som ikke kan forestille sig en ny kultur, en nutidig dannelse, uavhengig av byrd, gods og kapital — og de rene snobber.

Peter Schindler.

Hvordan jeg ønsker St. Olav

13.

En ting til i «St. Olav» ønsker jeg mig, og det er noe som jeg vilde kalle «Ukens ord». Her er noen eksempler:

Jesus kom til verden for å tjene, ikke for å tjenes.
(Fra en preken av Mgr. Irgens.)

Alle brødrene preker ved deres gjerninger.
(Frans av Assisi.)

Spredet jeg glede om mig ?
(Elev av Adler.)

Den enkeltes plikt er å hjelpe den han kan gagne mest.

(Madame Curie.)

Men jeg ønsker mig bare en setning pr. uke. Den vilde jeg forsøke å tenke på til ukens neste setning. Jeg vet, at en slikt setning har forandret to menneskers livsførsel.

Med hensyn til bladets utseende, er det jo helt ideelt at det er gult og hvitt, det er jo Kirkens farver, men har den gule den riktige nyanse?

Med takk for den gode idé å opfordre bladets lesere til å skrive om «Hvordan jeg ønsker St. Olav».
Oslo 7. juli 1939.

M.

Pastor Karl Hermsen †

Fra det erkebiskopelige ordinariat i Kølln er det innløpet meddelelse om at pastor Karl Hermsen d. 30. juni er avgått ved døden i sin fødeby Essen. Han var inkardinert her og virket som kapellan i Oslo og Kristiansand 1904—05, men måtte da dessverre av helbredshensyn forlate landet. Ved sin vennlighet og prestelige nidkjærhet vant pastor Hermsen alle for sig som kom i berøring med ham og han efterlot sig et aktet og godt minne da han reiste.

Han anbefales til våre trosfellers forbønn!

Elisabeth Nylund †

I det bladet går i trykken mottar vi meddelelse om at frk. Elisabeth Nylund er avgått ved døden efter et langt sykeleie, som hun har båret med eksemplarisk tålmodighet og gudhengivenhet. Hun lukket sine øiner, styrket med Kirkens nådemidler, og en hjertelig deltagelse vil i disse tunge dager strømme hennes familie i møte. Vi ber for den, og særlig ber vi for henne som er gått bort. Hun hvile i fred!

Redaktør: E. Dithmer-Vanberg.

Thronsen & Co. boktrykkeri, Bernh. Getz gt. 3 - Oslo.